

OP WEG EN ONDERWEG NAAR ROME

In februari 2008 zijn we thuis aan het praten over op vakantie gaan naar Toscane, een oude wens van ons allebei, en daarbij rijst de vraag hoe we daarheen zullen gaan. Na verschillende alternatieven zoals per vliegtuig of met de trein en een huurauto ter plaatse verworpen te hebben, stel ik voor, dan maar met onze eigen auto erheen te gaan. Waarop Gerda, die een hekel heeft aan lang autorijden (ik vind dat héérlijk) reageert met: “dan ga ik nog liever lopen!” Geweldig idee, en ik vraag er direct overheen: “meen je dat echt?” Toen ze ja zei, kon ze niet meer terug, en zo is het gekomen. Zelf heb ik tien jaar geleden in mijn eentje de pelgrimsroute naar Santiago gelopen. Gerda had daar van harte mee ingestemd, maar achteraf had ze drie en een halve maand alleen thuis zijn niet leuk gevonden. Voor mij is het een unieke ervaring in mijn leven geweest, en we willen zoiets ook graag nog eens een keer samen meemaken. En hier dient zich dan daarvoor de gelegenheid aan. Het wordt uiteindelijk een plan voor een voettocht, een pelgrimsreis vanaf ons huis in Zoetermeer naar Rome. Dat betekent opschieten met de hele voorbereiding, want half mei lijkt de beste vertrektijd, dus al over zo’n twee en een halve maand. *[lees verder]*

Voor de voorbereiding van de reis vind ik twee verschillende wegen: het lezen van boeken over deze tocht, en het praten met mensen die een dergelijke tocht al eerder hadden gemaakt. En er is net vorig jaar een vereniging opgericht door en voor mensen die naar Rome (willen) lopen, met een site, www.pelgrimswegen.nl, met voor ons heel veel nuttige informatie. Ik heb daar veel boeken en materiaal gevonden en kunnen bestellen, over mogelijke routes en onderkomens onderweg. Ook een pelgrimspaspoort kunnen we via die vereniging bestellen, nodig om onderweg in de pelgrimsonderkomens te mogen slapen en om in Rome het testimonium te ontvangen over het voltooiën van de pelgrimage (en het verkrijgen van een – volledige? – aflaat? laten zien aan de hemelpoort?).

Een van de voornaamste vragen is natuurlijk: langs welke routes gaan wij lopen? Uit de tijd dat het oude Rome het centrum van de wereld was, en van daaruit wegen werden aangelegd overal heen om die wereld te kunnen veroveren en overheersen, stamt de toenmalige waarheid en nog steeds bestaande uitdrukking: “alle wegen leiden naar Rome”.

En zo is dat ook. Als je naar Rome wilt lopen zul je moeten uitzoeken langs welke van de ontelbare mogelijke wegen je wilt gaan. Als je naar Santiago wilt gaan lopen, ligt de weg al voor een groot deel vast: je loopt over de ene bestaande pelgrimsweg van oudsher door Spanje heen, en over één van de vier bekende aanlooproutes door Frankrijk heen naar het begin van de route door Spanje.

Voor pelgrims naar Rome ligt dat anders. Er is wel een bestaande pelgrimsroute, de Via Francigena, bereisd en genoteerd door Sigeric, bisschop van Canterbury toen die in het jaar 990 van Rome naar Canterbury reisde, maar dat is niet meer dan één van de mogelijkheden. Het pelgrimeren naar Rome is (nog) niet wijdverbreid zoals naar Santiago, en er zijn nog geen routes uitgekristalliseerd. Mensen die er heen lopen blijken dan ook over allerlei verschillende routes te lopen. Aan jou de keus, wat je zelf wilt.

We kiezen er voor, vanaf Maastricht verder te gaan lopen over de GR5 tot Pontarlier, waar we kunnen aansluiten op de Via Francigena, door Zwitserland heen en de Alpen over via de Col van de Grote St. Bernard Italië in en dan langs die weg verder lopen naar Rome.

Als aanlooproute naar Maastricht vinden we het Pelgrimspad erg toepasselijk, waar we vanuit Zoetermeer in Gouda gemakkelijk op kunnen aansluiten.

Afhankelijk van de route die je kiest is de afstand tussen de ruim 2000 en 2200 km, voor de meeste mensen ruim drie maanden lopen. Door onze langere GR-paden zullen de afstand en de tijd nog wat langer worden, ook al omdat het voor ons nog de vraag is, hoeveel kilometer we per dag kunnen lopen. We besluiten, vijf maanden voor deze tocht uit te trekken, van half mei tot half oktober, te hopen dat we in die tijd Rome zullen kunnen halen, en voor het overige ook maar te zien hoe ver we komen. Als je er een druk op legt in de zin van: dàt moeten we halen, dan kost zo'n druk enkel maar extra energie, en bereik je daardoor vaak het tegendeel van wat je beoogt.

Het kost heel wat denk- en regelwerk om je huis en je geregelde dagelijkse leven vijf maanden lang achter je te laten! Zorgen dat er geen rekeningen komen die niet betaald worden en dan incassomaatregelen opleveren. Wie zorgt er voor je post en kijkt of er dringende zaken bij zitten? Hoe onderhoud je het contact met kinderen, familie en vrienden? Laat je je huis vijf maanden lang onbeheerd leeg staan? Wat die laatste vraag betreft, we hebben een paar vriendinnen met behoefte zo nu en dan aan een rustiger en stillere omgeving, die graag geregeld een paar dagen en nachten in ons huis willen verblijven.

Het is alles bij elkaar een hele klus om het goed voor te bereiden. Maar ik geniet van dat soort werk, de voorpret is groot en ik houd van reizen, ook van het voorbereiden ervan en het merken dat het allemaal klopt en gaat lukken. Ervaring van kundigheid, overzicht hebben over een complex probleem en het voor elkaar krijgen.

We voelen ons ook bevoorrecht, dat we beiden in staat zijn, lichamelijk, geestelijk en qua levenssituatie om deze plannen te maken en te gaan uitvoeren. We zien zoveel mensen die dat nooit zouden kunnen, door lichamelijke of geestelijke klachten, door werk, door zorg voor kinderen of ouders. Als je zoiets wilt en kan, doe het dan ook wanneer je die mogelijkheden nog hebt. Het kan zó afgelopen zijn door een verandering in je gezondheid of omstandigheden.

Het leven is zó kort! Hoe ouder ik word, hoe sterker ik dat ga ervaren. Voor ik het weet is het voorbij, en echt helemaal definitief afgelopen. Nù leef ik en kan ik genieten van de ontelbaar vele prachtige mogelijkheden die het leven dat ik gekregen heb me kan bieden. Voor elke dag geldt: beleef je leven nu, op dit ogenblik, dan zijn die mogelijkheden er ook; hoop je dat het in de toekomst komt, dan zullen ze er nooit zijn, en dan denk je later dus: hād ik maar..... De keus is aan jezelf.

Ook financieel kunnen we het rond krijgen. Zo'n lange reis kan gemakkelijk in de papieren lopen; wij kunnen niet vijf maanden lang in hotels slapen en restaurants eten. Maar we houden ook helemaal niet van hotels, we slapen honderd keer liever in ons tentje, zó direct in contact met de grond en de buitenlucht en de natuur om je heen, heerlijk; en dat is wel veel goedkoper.

Onze rugzakken zijn daardoor wel extra zwaar (Gerda 18, ik 21 kilo), en kookspullen kunnen daar niet meer bij, maar we kunnen eten van wat de supermarkten ons aan (koud) voedsel kunnen bieden, en ook daarmee zijn we dan niet duur uit.

Een andere vraag is, of en hoe we in zo'n lange afwezigheid van vijf maanden in contact zullen zijn met familie, vrienden en bekenden. Als je op vakantie gaat, 14 dagen of zelfs een maand, speelt die vraag niet zo, maar vijf maanden vinden we wel erg lang om los te zijn van elk contact met onze dierbaren.

Toen ik naar Santiago liep had ik elke 14 dagen een post restante adres, en het was telkens weer heerlijk, op die manier het meeleven van en je gedragen voelen door zoveel mensen om je heen te ervaren. Nu zijn de communicatiemogelijkheden weer veel uitgebreider geworden met mobiele telefoon en internet. Ik heb voor deze reis

op de pc een mapje gemaakt met de e-mailadressen van de mensen om ons heen die in ons en onze reis geïnteresseerd zijn, zodat we ca. eens in de drie weken een e-mail kunnen sturen over onze wederwaardigheden.

En dat heeft perfect gewerkt. We hebben erg genoten van het contact over en weer met alle hartverwarmende e-mails die we op elk bericht van onze kant weer terugkregen. Een nieuwe, moderne vorm van de oude post restante.

En zo nadert dan snel en zeker de dag van ons vertrek, maandag 12 mei.

Zoetermeer - Vianden

Na ruim drie weken lopen zitten we nu in Luxemburg in Vianden, het gaat (dus) echt voorspoedig. Gerda loopt lekker en ik ook, zonder klachten. Eerst hebben we het Pelgrimspad afgelopen naar Maastricht (14 dagen), en daarna langs de GR 5 (die we tot Pontarlier in de Jura gaan volgen) door de oostelijke Ardennen heen, en nu zijn we Luxemburg ingelopen aan de oostkant, langs het dal van de Our, een prachtig riviertje in een dito vallei; mooi wandelpad erlangs, goed gemarkeerd. Luxemburg is op wandelaars ingesteld, dat is te merken, met ook geregeld bankjes langs het pad.

We moeten er in het begin wel inkomen. Op de tweede dag gaan we naar camping Oeteldonk in de Alblasserwaard, maar een paar honderd meter voor de camping kan ik niet meer verder lopen met mijn rugzak; hij trekt me scheef en doet teveel pijn op mijn rug. De volgende dag, bij Woudrichem besluiten we maar eens een rustdag te houden. Al na drie dagen lopen! Hoe moet dat verder?

Na een paar dagen gaat het al beter. Dan gaat, in Aalst, een band van Gerda's rugzak kapot. Die moet wel worden gerepareerd want anders kan ze niet lopen. Maar hoe? Gerda denkt: als hier nu eens een zeilmakerij zou zijn..... En dan ligt er om de hoek van de straat een voor onze neus! De eigenaar naait de band direct weer vast, en wil er niet voor betaald worden: "maak er maar een mooie pelgrimstocht van!" Zo beginnen we te merken, hoe wonderlijk je op zo'n tocht geholpen wordt als het nodig is.

De GR 5 gaat wat van slingerdeslang door het land heen, langs de allermooiste uitgezochte prachtige plekjes. Dat gaat niet zo snel als rechttoe rechtaan langs asfaltweggetjes naar Rome, maar het is wel heel erg mooi. Langs oude houtwalletjes door weilanden heen, steile rotsachtige bospaadjes, beekjes, vergezichten.

Het weer is nogal gevarieerd in deze eerste weken, veel zon, en ook aardig wat regen. Alleen in de Ardennen gaat het even goed mis, enorme onweers-, hagel- en

stortbuien. Dorpen zijn er wit van een dikke laag hagel, anderen staan blank, treinen rijden niet meer omdat het spoor overspoeld is met zand, etc. Wij hebben erg geluk, zitten op dat ogenblik in Spa, met alleen maar onweer en slagregens, en de tent houdt het goed.

In Spa houden we overigens weer een rustdag, om eens rond te kijken in die van oudsher beroemde badplaats. Er zijn mooie Jugendstilgebouwen, maar wel een beetje vergane glorie. De beroemdste bron is die van Tsaar Peter de Grote, erg gezond bruin ijzerhoudend water met veel koolzuur; een mooi gebouw, maar leeg en vervallen en verroest.

Een eerste "pelgrimsstop" op onze tocht is Banneux: Mariaverschijningen aan Mariëtte Beco. Van de vraag of het allemaal precies zo gebeurd is houd ik me maar op een afstand; de katholieke kerk heeft zoveel verhalen gecreëerd ter stichting van haar gelovigen. Een mooi voorbeeld trof ik eens in Rome aan: daar is zelfs een kerk, toegewijd aan een heilige die nooit heeft bestaan! Maar de verhalen over dit meisje overtuigen me er wel van, dat zij hier een bijzondere religieuze/spirituele ervaring heeft gehad, en dat vind ik wel echt mooi.

We lopen vooral voortdurend te genieten, prachtige landschappen, zingende vogels altijd om je heen, het land staat in het voorjaar uitbundig in bloei. We zien wild, ook roofvogels, niet alleen veel buizerds, maar ook een paar keer een wouw, en een gier. Een keer, bij het doorwaden van een beekje, vloog uit de struiken opeens een zeldzame zwarte ooievaar weg!

Onderweg ontmoet je vaak aardige mensen. Leuke contacten; zoals bijv. een jong stel uit Alaska, dat hier een maand rondtrok, o.a. om de plaatsen te bezoeken waar hun grootvaders in de Ardennen hadden gevochten. Ze zeggen dat we in Alaska ook erg mooi kunnen lopen. Alleen moet je dan je eten wel meenemen in een "bearproof" tonnetje; over de eventuele noodzaak van een "bearproof" tentje hebben ze het niet....

We merken dat het idee van 5 maanden kunnen lopen totaal anders is dan 1 maand lopen, wat we samen al eerder deden. Met 1 maand is het toch vooral een vakantie, en moet het een beetje leuk blijven, niet te slecht weer, e.d. Hier weet je, dat je in 5 maanden alles zult tegenkomen, goed en slecht weer, mooie ogenblikken, moeilijke ogenblikken, en dat het er allemaal gewoon bij hoort. Je aanvaardt dan ook alle moeite als vanzelfsprekend; dat voelt als een grote bevrijding, dat alles wat je ontmoet onderweg, normaal en kloppend is.

Als je van die houding straks thuis eens wat zou kunnen bewaren, zou niet gek zijn. En verder geeft dat idee van 5 maanden kunnen lopen ook het gevoel: de hele wereld ligt voor je open, eindeloos.

Vianden - Colmar

Het lopen gaat nog steeds boven verwachting voorspoedig. Na Vianden zijn we Luxemburg verder doorgelopen, de Franse grens over bij Mondorf (een stukje GR5 afgesneden) en via Thionville, Metz en bovenlangs Nancy naar de Vogezes.

Nu zitten we in Colmar, ter hoogte van het midden van de Vogezes, anderhalve maand na ons vertrek uit Zoetermeer, en 866 km verder. Een Belgisch wandelboekje dat we gebruiken noemt de beklimming van de Donon, de eerste hoge berg van de Vogezes, het "orgelpunt" van dat stuk traject; voor mij is ons bezoek aan het Isenheimer altaar van Matthias Gruenewald in Colmar een van de orgelpunten van onze tocht; een fantastische collage van open- en dichtklapbare altaarluiken, met schilderijen met een dramatische zeggingskracht.

Het is steeds geweldig, de voortdurend wisselende landschappen waar we doorkomen, de voortdurend wisselende ervaringen. Elke dag is het leven weer nieuw, onbekend, en altijd weer verrassend.

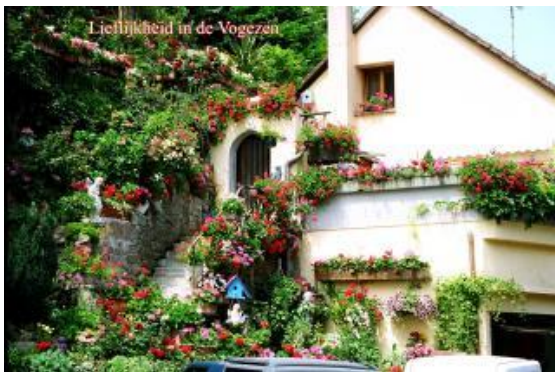
In Luxemburg lopen we door het bekende "Klein-Zwitserland", diepe kloven met geweldige rotsformaties. Zo'n mooi wandelgebied, en in feite zo dicht bij huis. Echt iets om met een paar vrienden een keer naar terug te gaan, en er enkele dagen te gaan lopen. Dat geldt voor veel gebieden waar we doorkomen, maar het wordt wel steeds verder weg.....

We slapen, behalve natuurlijk op campings, ook op allerlei vreemde plaatsen. In een dorpje in Luxemburg waar de camping opgeheven is, verwijst men ons naar de burgemeester, "die zou wel raad weten!" en we mogen naast zijn huis in zijn schapenwei kamperen, weliswaar veel schapenpoep, maar toch onderdak. Waar vind je dat nog, vertrouwen dat de burgervader wel een oplossing voor je problemen zal weten te vinden?

Een andere keer komen we in een Frans gehuchtje langs een grote kasteelboerderij; de kasteelheer vindt het prima als wij in zijn park wilden kamperen. Hij vindt de Hollanders maar "*plus fou que les Francais*", dat die (want het zijn meest Nederlanders die dit doen) met zo'n zware rugzak op hun rug willen rondsjuwen, wat ik nuanceer in "*pas plus fou, mais plus fort que les Francais*"; maar we mogen toch blijven. Overigens, we bellen er met Annika, en die zit net achter haar pc, en via Google Earth kan die precies het wekje vinden, waar we op dat moment staan met onze tent! Wondere wereld.

Weer een andere keer - en opnieuw merken hoe er voor je wordt gezorgd als je je zo op weg begeeft - gaan we naar een plaatsje waar een gîte was geweest, maar die waarschijnlijk niet meer bestond, en waar moeten we dan slapen? Als we aankomen bij het huis van de voormalige sleutelbeheerder, staat die op het punt te vertrekken, maar de gîte bestaat nog, en hij brengt er ons met zijn auto zelf naar toe; wij hebben de gîte helemaal voor onszelf alleen!

Het is een reis van zich vervullende illusies (zie Colmar), maar ook van verloren illusies! In Luxemburg komen we door Echternach, bekend van de jaarlijkse springprocessie ter ere van de H.Willibrord, die daar begraven ligt: telkens drie stappen vooruit springen en twee stappen achteruit. Het gaat dus langzaam en moeilijk (boetedoening!), maar je komt er wel! Metafoor voor hoe een mens in de hemel komt. Ik vind dat prachtig, maar uit de informatie blijkt, dat de processie weliswaar nog wel bestaat, maar in de loop der jaren verwaterd is tot een vaag wat heen en weer huppelen. Zou de moeite om in de hemel te komen in deze tijd inmiddels ook wat verwaterd zijn?

Het lopen door het voorjaar is heerlijk. In de laatste weken zijn er alsmaar bloeiende lindebomen waar we onder lopen, en in hun bedwelmende geuren. Elke boomgroep herken je het eerst, of aan de geuren die je tegemoet komen, of aan het zoemen van

de geweldige bijenzwermen, die zorgen gaan voor lindebloesemhoning. In de bossen kunnen we overvloedig eten van de wilde bosaardbeitjes die nu rijp zijn geworden; uit de kersenbomen langs de weg plukken we handenvol rijpe kersen. Bosbessen beginnen al rijp te worden, en we verheugen ons op de komst van de rijpe frambozen binnenkort. Ook de jongen van het wild dat we onderweg zien illustreren het voorjaar. We zien reeën met jongen, vossen met jongen, en bovenop een eenzame berg - prachtig kampeerplekje, vind ik - schieten er opeens een paar wilde zwijnen voor ons over het veldje weg, gevolgd door een rennende rij biggetjes. Schattig, maar om daar nu te gaan kamperen.....?

Het is een tocht door de stilte en de eenzaamheid van ruige natuur. Telkens opnieuw word je verrukt door wat je ziet, en ook ruikt. De geurende bossen, ik ben er van overtuigd, of beter gezegd ik ervaar het als heilzaam en genezend voor lichaam en geest. De eenzaamheid is dus heerlijk, maar als afwisseling is het ook wel weer erg fijn, als er eens vrienden bij ons langs komen. In Schirmeck komen Peter en Marijke ons twee dagen opzoeken, heel gezellig, en culminerend in de verloren wedstrijd Nederland - Rusland. En in de Vogezen hebben Leo en Neeltje vier dagen met ons meegelopen, over mooie bergen (de Ungerberg, 900 meter), en door de lieflijke wijngaarden en kleine wijnstadjes van de Elzas. Ook genieten allemaal; zij zijn vanuit Colmar weer teruggegaan, en wij gaan weer samen verder, richting zuidelijke Vogezen.

Colmar - Lausanne

Intussen zitten we, na ruim 2 maanden lopen en 1200 km verder, aan het meer van Genève in Lausanne. Met een paar (gedwongen, maar erg welkome) rustdagen: de zolen van onze schoenen zijn helemaal versleten; we moeten ze dus laten verzolen, en na wat onderhandelen ("over een week zijn ze klaar!" "zolang kunnen we hier niet blijven!") kunnen we ze na twee dagen weer ophalen. We wandelen nu dus door Lausanne op onze crocs (Croque Monsieur en Croque Madame), en genieten er van onze rust, na nogal wat regen tussendoor eindelijk weer met stralend weer; met een tentoonstelling van Italiaanse middeleeuwse schilderijen, en met het uitzicht op de Grote St. Bernard waar we binnenkort overheen zullen mogen? moeten? gaan.

Kortgeleden zijn we ook eindelijk eens een keer naar de kapper geweest! Hard nodig, we zagen er niet meer uit na twee maanden. Nu zien we er allebei weer jong en fris en aantrekkelijk uit.

Na Colmar zijn we verder gelopen door de Vogezen, over de vlakte van Belfort naar de Jura en daar doorheen tot Pontarlier. Daar begint voor ons opnieuw weer een heel nieuw stuk.

Gevoelsmatig was het Pelgrimspad tot België het eerste deel, toen het tweede deel door België en Luxemburg heen, daarna een groot stuk Frankrijk tot Pontarlier, en nu dus een vierde deel: van Pontarlier af door Zwitserland heen over de Alpen naar Aosta in Noord-Italië. En het voelt nu al heel erg ver, en heel erg lang dat we onderweg zijn. We komen zo in een soort leven in tijdloosheid terecht: Zoetermeer is al zo lang geleden en er zijn zoveel nieuwe indrukken telkens gepasseerd; en Rome is nog zover weg dat we daar ook niet concreet in onze gedachten mee bezig zijn. En zo lopen we eigenlijk alleen maar nu van dag tot dag, van de ene dag in de andere, een alsmaar doorgaande beweging in een leven hier en nu, op dit ogenblik, een leven in een soort doorgaande voortdurende tijdloosheid. Wat zou dat anders zijn dan leven in een soort eeuwigheid? En zo voelt het ook.

Intussen hebben we onze zolen niet voor niks versleten: het zal wel een herhaling van eerdere beschrijvingen zijn, maar het lopen door al die landstreken heen is zo heerlijk, telkens weer anders en nieuw, telkens verrassend en prachtig. Na Colmar

gaan we weer terug naar onze route langs de GR5 in de Vogezen. We komen die dag terecht op een campinkje helemaal aan het eind van de wereld: na het aangekondigde "dorpje met camping" blijkt die camping nog een heel eind lopen, even slikken, hij ligt helemaal aan het eind van een vallei, in de stilte van de ruige natuur waar de wereld ophoudt.

De Vogezen zijn nieuw voor ons, en we genieten ervan. Steile bergen; mooi om de hoogste berg daar te beklimmen, de Grand Ballon d' Alsace, een hoge kale berg die je voor je ziet liggen, voor je er echt tegen op gaat. Als je boven in de bergen bent soms hele stukken door de hoge bergweiden, mooie bergbloemen, veel arnica, gele gentianen, viooltjes in alle soorten en kleuren en maten, later in de bergen ook weer veel astrantia (Zeeuws knoopje). De route door de Vogezen is prachtig, ook voor automobilisten: van noord naar zuid loopt er de Route des Crêtes doorheen, een echte aanrader als je niet zo moeilijk wil doen als wij en gemakkelijk veel moois wilt zien.

Overall onderweg plukken we bosaardbeitjes onder het lopen, ze worden met de week groter en rijper en lekkerder. Binnenkort worden die opgevolgd door de rijpe frambozen in de bergen, de eerste hebben we al kunnen plukken, en nog weer later door de bramen.

Na de Vogezen komen in Belfort Olga en Michael ons een weekendje opzoeken, heerlijk om je dochter met vriend weer te zien na zo'n lange tijd; dan voel je wel, hoe lang je al weg bent! Alle tijd om ook Belfort eens rustig te kunnen bekijken, met de Leeuw van Belfort (gebeeldhouwd door dezelfde man die ook het Vrijheidsbeeld in New York - geschenk van de Fransen aan Amerika - heeft gemaakt) en het geweldige fort, ontworpen door Vauban, die we vaker tegenkomen hier in Frankrijk.

In de Jura lopen we langs de Doubs, een lange bergrivier met kristalhelder water. Het is een heerlijkheid, weer eens zo'n heldere schone rivier te zien; je weet bijna niet meer dat die nog echt bestaan. Veel forellen ook daar in, ik moet daar vanzelf denken aan het lied van Schubert, Die Forelle: *"in einem Bachlein helle, da schoss in froher Eil, die launische Forelle voruber wie ein Pfeil"*.

Daar hebben we ook een keer wild kunnen kamperen direct aan de rivier, en er in kunnen zwemmen! Het water is ijs- en ijskoud, en Gerda weet niet hoe gauw ze er weer uit moet vliegen, maar het is wel heerlijk.

We merken onder het lopen, hoe belangrijk het is, om jezelf geen doelen te stellen die je moet halen. Niet hoeveel kilometer je op een dag moet lopen, niet waar je over een paar weken moet zijn aangekomen, niet dat je Rome per se moet halen. Die ruimte, die vrijheid ervaren is heerlijk. Het is een soort vertrouwen, een overgave aan alles wat er gebeurt en op je pad komt. Vertrouwen, overgave waaraan? Aan het universum, of welk woord je daaraan wilt geven? Paolo Coelho schrijft daar ook over: "als je je hartstocht volgt, spant alles in het universum samen om je te helpen dat te bereiken".

Die hulp van het universum ervaren we soms zomaar op wonderlijke wijze.

We komen bij een plaatsje waar geen camping is, maar wel een gîte moet zijn, we hebben geen adres of zekerheid dat die er is of open zou zijn. Als we in het plaatsje komen, vragen we aan een man in een auto ernaar: 'o ja, stap maar in, we - met een andere man, ook met auto - brengen je er wel even heen'. Daar aangekomen blijkt hij gesloten. Zij gaan net zo lang bellen tot ze weten wie de beheerder is; ze bellen hem ("helemaal uit Holland hierheen komen lopen; die kun je toch niet zomaar buiten laten staan!"), en hij komt voor ons de gîte openen. En zo hebben we de hele gîte voor ons alleen, compleet met een nog gevulde koelkast van de groep van de vorige dagen, waaruit we alles gratis mogen gebruiken, koffie, melk, kersen, grote kikkererwtenschotel.

Met mijn verjaardag zijn we op de camping in Pontarlier, en onze Zwitserse vriendin Antje zou ons daar komen opzoeken. 's Nachts giet het van de regen, en onze tent is 's morgens aardig verzopen, en niet meer te bewonen. Gerda gaat aan de eigenares vragen of we alles ergens kunnen drogen, en zij biedt ons - voor de prijs van een tentovernachting - een van de bungalows op de camping aan! Zo kunnen we met Antje mijn verjaardag vieren, comfortabel, droog, met verwarming. Prachtig geregeld weer!

Als je zo aan het lopen bent, is je leven ook telkens weer verrassend en telkens weer anders; de werkelijkheid waar je in zit kantelt zo weer om naar een andere werkelijkheid. We komen in de Vogezes een keer bij een gîte hoog in de bergen *in the middle of nowhere*, en die blijkt verlaten, gesloten op maandag. Wij zetten ons tentje op bij het erfje van de gîte en verheugen ons op een avond en nacht in de weidse stilte, met prachtig uitzicht op de vlakte van de Elza. Een poosje later komt er een groep Belgische trekkers aanzetten, die daar gereserveerd hadden; misverstand, maar de eigenaar komt toch voor ze opdagen. Wij mogen van hem blijven staan. Hij gaat intussen ook zijn koeien melken; één koe ontsnapt, en loopt loeiend om onze tent heen en weer te draven, gelukkig zonder te struikelen over onze scheerlijnen. 's Avonds is er groot vuurwerk in het dal, en komen de Belgen in bewondering voor dat vuurwerk om onze tent heen en weer staan springen. De rust en stilte die we ons hadden voorgesteld zijn gekanteld in een heel andere werkelijkheid, maar ook dat is weer prima, en tenslotte is er dan toch ook nog het uitzicht in de stilte van de nacht.

Lausanne – Chatillon/St.Vincent

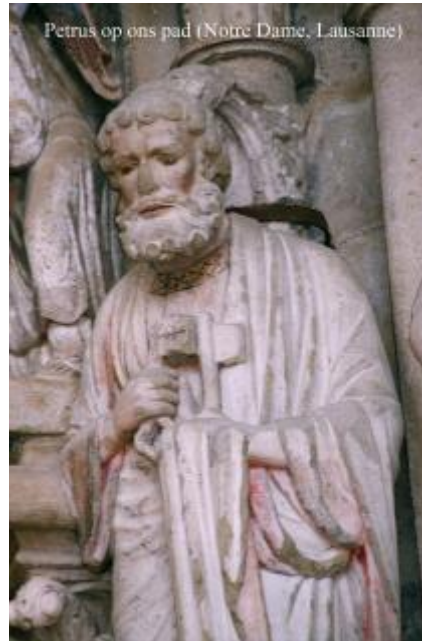
Vanuit Lausanne lopen we verder, langs het meer van Genève, dwars door de wijnhellingen. We kamperen aan en zwemmen in het meer (heel wat warmer dan de Doubs!) met aan de overkant direct de hoge bergen van de Alpen, en lopen door mondaine badplaatsen heen als Vevey en Montreux (door de droevige resten heen van een net beëindigd 14-daags jazz-festival; ongelooflijke zoi, maar het schijnt een geweldig succes te zijn geweest). Daar komen we aan de oostelijke punt van het meer, waar de vallei begint die ons naar de Col de Grand St. Bernard moet voeren. Wisten jullie overigens al (wij dus niet), dat de Rhône niet uit Frankrijk komt, maar uit Zwitserland en daar door het meer van Genève heenstroomt naar Frankrijk? Het leven is *education permanente*.

We lopen hier intussen op de "echte" pelgrimsweg naar Rome, de Via Francigena. In Pontarlier zijn we al op die weg aangesloten, maar hadden er eerder nog niets van gemerkt. Na Lausanne blijkt deze route wel gemarkeerd te zijn met wandelbordjes en wegwijzers van de Via Francigena. Dat geeft dan toch wel een speciaal gevoel, te zien dat jouw weg inderdaad die oude weg is waar pelgrims al 1000 jaar overheen lopen.

Pilaar in de kerk van Orbe, Zwitserland

Petrus op ons pad (Notre Dame, Lausanne)

De weg wordt overigens niet druk belopen. Je ziet vrijwel geen medewandelaars of medepelgrims, afgezien van de dagjes- of weekjeswandelaars. Deze weg is in verhouding tot de route naar Santiago nog volslagen onbekend in deze tijd, en dat is maar goed ook; naar Santiago lopen is door de jaren heen steeds minder aardig geworden. Die route is zo bekend en populair geworden, elk jaar lopen er weer meer mensen heen dan het jaar ervoor, jaarlijks meer dan 100.000 mensen en je moet steeds meer vechten voor een slaapplekje in de overvolle refugio's en het lopen onderweg is het ook bepaald niet meer rustig. Van dat alles is hier totaal geen sprake, en dat vind ik een verrukking; het is ook nog niet zo overgeorganiseerd als de route naar Santiago, je moet/mag zelf nog een heleboel uitzoeken aan route, slaapplekken, informatie over onderweg.

We hebben tot hier aan toe zegge en schrijve één echte medepelgrim ontmoet, Herman Verwey, die de route al eerder gelopen had, en daar een boek over geschreven heeft dat wij ook gelezen hebben (Het pad van verdwalen). Deze keer is hij onderweg naar Assisi. Al lopend kom je elkaar 's avonds vaak weer in de volgende halteplaats tegen, en kun je de belevenissen van onderweg delen met een ander die ze ook ervaren heeft, en dat is leuk.

De vereniging van (aspirant-)pelgrims naar Rome is pas vorig jaar opgericht, en dan denk je dat je als lopers nog een soort pioniers bent, maar dat is toch maar heel betrekkelijk. In de vele gastenboeken die we in allerlei gîtes en kerken lezen, zien we toch wel dat jaar in jaar uit heel regelmatig mensen die weg naar Rome lopen. En over andere wegen naar Rome uiteraard ook. We zijn dus bepaald niet twee van de eersten! Toch voelt het nog wel als een soort pionierswerk door het nog onbekende en ongeorganiseerde ervan, en ook dat is erg leuk.

Aan de oostelijke punt van het meer begint dus de vallei die ons over de pas van de Grote Sint Bernard zal brengen. De eerste dagen loopt die vlak en plat naar het zuiden; pas later gaat hij stijgen naar de 2463 meter van de pas. Maar wees gerust; ook in het begin is het niet saai plat lopen, je wordt nooit langs de vlakke grote wegen door het dal geleid, maar ze zoeken altijd de mooiste paadjes voor je op langs prachtige berghellingen steil op en neer met de mooiste uitzichten, zodat je je nooit verveelt.

Ik moet er vaak denken aan een cartoon van Peter van Straaten, mijn favoriete cartoontekenaar. Daarop staat in een steil en woest berggebied één klimmer bovenop een top rond te kijken naar alles om zich heen en enthousiast te gebaren

naar de andere klimmer, die zich nog hijgend naar boven aan het worstelen is en tegen de eerste klimmer zegt: "zeker weer een mooi uitzicht?".

Vanaf Martigny begint de vallei echt te stijgen, en loop je in drie dagetappes naar de Col, die tegelijk ook de grens met Italië vormt. Voor ons één van de grootste hoogtepunten (in verschillende betekenissen) van onze reis. Het is een steeds zwaarder wordende en steeds mooier wordende klim.

Qua natuur om je heen: we klimmen omhoog tussen de hoogste bergmassieven van de Alpen, het massief van de Mont Blanc aan de ene kant en het massief van de Mont Combin aan de andere kant; het wordt alsmaar woester en kaler.

Qua inspanning: we beginnen er vol goede moed aan, getraind als we toch wel zijn door de vele beklimmingen die we al hebben gehad; maar we voelen het elke dag zwaarder worden, en de laatste dag is het echt een worsteling, met die zware rugzakken, om de ene voet nog voor de andere te krijgen; toch echt een nieuwe ervaring voor ons.

Maar zeker ook qua overgangstocht: ik ervaar het als een soort *rite de passage*: de strijd, de moeite van het overgaan van het bekende, vertrouwde, het houvast (wij kennen het lopen, de taal, de gewoontes, de aard van de mensen waar je mee te maken hebt in België, Frankrijk, Zwitserland; al vaker gelopen, je weet waar je aan toe bent) naar het echt onbekende. Het loslaten van je houvast, het je in vertrouwen moeten/mogen overgeven aan het onbekende. Italië kennen we zeker als wandelland helemaal niet; Italiaans spreken we niet; hoe maken we ons verstaanbaar, hoe vinden we alles wat we er nodig hebben aan eten, slaappleatsen; zullen contacten met medemensen mogelijk zijn; dat soort vragen. Het is mooi om je naar die overgang zo bewust omhoog te werken, om na precies twee en een halve maand lopen dit hoogtepunt te bereiken.

Bovengekomen kantelt de werkelijkheid weer onmiddellijk en totaal, ik schreef daar al eerder over. Bovenop de Col ligt het oude hospice, onderdak voor pelgrims. Dat ligt daar al 1000 jaar, en is al die eeuwen door blijven functioneren; monniken hebben er zonder onderbreking altijd voor de opvang van de pelgrims gezorgd. Historische grond, waar we ons als pelgrims willen voegen in de grote stroom van onze voorgangers, en ons willen bezinnen op de tocht die achter ons ligt en het laatste traject dat zich nu voor ons uitstrekt. Maar als we dat hospice op de top eindelijk bereiken, blijkt er voor ons geen plaats te zijn; we mogen er niet blijven, zelfs niet in ons eigen tentje! Er zijn net een paar grote groepen wandelaars geherbergd, en alles is gewoon vol! In plaats van een verblijf op deze bijzondere plaats en verwerking van

alle indrukken, kunnen we stante pede doorlopen naar omlaag, het onbekende Italië in op zoek naar een andere plaats waar we zouden kunnen eten en slapen.

Drie kilometer verderop omlaag is een gehuchtje van vier huizen met een bed and breakfast, beheerd door een Italiaanse matrone die er de scepter zwaait over al haar gasten. Wij eten daar mee aan een lange tafel vol met bewoners en gasten. Een echte Italiaanse volksmaaltijd, compleet met een antipasta (voorgerecht), primo piatte (rijst of pasta met kaas), secundo piatte (vlees en groente), dessert (stoofpeer met chocoladesaus), gepresideerd door mevrouw aan wier liepen iedereen hangt. Een vrolijk gekakel, waarin wij ons eerste medegekakel proberen te mengen. Na afloop komt ze als verrassing nog met "een fles wijn van 40 jaar oud!" Het blijkt een oude fles miswijn te zijn, die 40 jaar lang vergeten in een in onbruik geraakte pastorie was blijven liggen.

Het is een andere overgang naar Italië dan we ons hadden voorgesteld, maar als je met de stroom meegaat en je er aan overgeeft helemaal goed en bijzonder.

Daarna zijn we verder gaan lopen Italië in door het Aosta-dal, naar Aosta en verder, en dan kantelt de werkelijkheid weer opnieuw. In Chatillon/St.Vincent besluiten we wegens familieomstandigheden naar huis terug te gaan. We hebben een paar loopdagen gehad waarin we met die omstandigheden aan het thuisfront bezig waren, en hebben kunnen voelen dat teruggaan het enige juiste en kloppende is wat we kunnen doen. Opnieuw met de stroom meegaan als die een andere kant opgaat, en ervaren dat dat goed is. We besluiten, volgend jaar zo mogelijk onze tocht voort te zetten en af te maken. On verra!

Tussenspel

Na het afbreken van onze tocht in 2008 wegens familieomstandigheden, zijn er nu in 2009 geen problemen meer die zouden verhinderen om onze tocht weer op te pakken. Verder was ik vorig jaar thuisgekomen met een achillespeesblessure. Die is in het afgelopen jaar behandeld en nog niet over, maar wel voldoende verbeterd om het verder lopen weer aan te durven.

Dus besluiten we, in mei weer verder te gaan lopen, en verheugen ons daar erg op. Vorig jaar is het voor ons allebei zo'n wondermooie ervaring geweest; wat zal dit laatste stuk ons gaan brengen? We zijn in blijde verwachting.

We hebben deze onderbrekingstijd overigens nuttig kunnen gebruiken! Vorig jaar liepen we er in Noord-Italië al tegenaan, hoe lastig en jammer het was, dat we helemaal geen Italiaans kenden. In de Aostavallei die tweetalig is, konden we ons vaak nog wel redden met Frans, maar voor de verdere tocht zagen we de bui al hangen. In de afgelopen winter hebben we daarom op de Volksuniversiteit in Zoetermeer een cursus Italiaans op reis gevolgd; vrij summier, maar je pakt net wat meer op van uitspraak, grammatica, en belangrijke woorden en zinnen. Ook leuk om te doen, draagt bij aan de voorpret!

Door mijn achillespeesblessure besloten we, het gewicht van de rugzakken te verminderen door onze tent thuis te laten. Een ingrijpend besluit om meerdere redenen. We waren en zijn allebei erg gehecht aan kamperen met ons tentje: altijd je slaapplek bij je, en heel knus en gezellig slapen elke nacht weer, lekker dicht tegen elkaar aan. En dat missen we dan nu. En onze onderkomens in Italië moeten dan opeens op een andere manier geregeld worden. Deze winter hebben we ons door de onderbreking uitgebreid kunnen oriënteren op (goedkope) slaapmogelijkheden in Italië. Er blijkt langs de Via Francigena een heel netwerk te zijn van "Ospitalita Religiosa", slaapmogelijkheden bij parochies en kloosters, plus nog wat andere pelgrimsonderkomens. Via internet en de Nederlandse pelgrimsvereniging heb ik allerlei lijsten met dat soort onderkomens, plus adressen en telefoonnummers kunnen verzamelen, zodat we goed toegerust op weg konden gaan. Ik heb wel

gehoord, dat je overal tevoren telefonisch moet reserveren, en tegen telefoneren in het Italiaans zie ik eerlijk gezegd nogal op.....On verra!

Een goede kaart van het Italiaanse stuk had ik nog niet, alleen maar twee gidsjes waarin de dagetappes beschreven werden, met summiere, zo niet uiterst slechte kaartjes. En ik houd zo van goede kaarten, en loop daar zo prettig mee. Met een goede kaart weet je altijd precies waar je bent, en kun je je weg altijd vinden, ook als de markeringen van de route het laten afweten. Maar: op de herfstvergadering van de pelgrimsvereniging ontdekte ik prachtige, gedetailleerde en nauwkeurige kaarten van het hele Italiaanse traject van de Via Francigena! Ik werd daar buitengewoon gelukkig van.

Zo hebben we dit nieuwe traject door de onderbreking veel beter kunnen voorbereiden, en daar hebben we ook inderdaad veel plezier van gehad.

En tenslotte was nog een bijkomend voordeel, dat we nu in een minder hete periode kunnen lopen dan vorig jaar. Toen waren we begin augustus in Noord-Italië aangekomen, en zouden dus in de heetste zomertijd door Italië heen trekken, en dat zou niet zo prettig zijn geweest. Onderweg zei een Italiaanse tegen ons: pelgrims zie je hier altijd lopen tussen maart en eind juni, en daarna zijn ze opeens weg: *troppo caldo*, veel te heet! En nu kunnen we door Italië lopen tussen begin mei en eind juni.

De verzorging van ons huis en post kon op dezelfde manier geregeld worden als vorig jaar: Marijke is weer bereid onze post te verzorgen, en dezelfde vriendinnen als vorig jaar hebben nog steeds behoefte aan een rustige plek, en zullen beurtelings regelmatig in ons huis vertoeven.

Dus niets belet ons om weer op pad te gaan, en we stellen ons vertrek vast op 10 mei.

Chatillon/St.Vincent – Pontremoli

Vorig jaar hadden we onze tocht moeten afbreken in de buurt van Aosta, en daar zijn we dit jaar op 11 mei dus weer opnieuw gestart. Wel spannend of de treinreis zal lukken: in Utrecht zit de coupé met onze gereserveerde plaatsen niet in de trein, en als we op het perron naar een andere coupé lopen, gaan de deuren van de trein al dicht. Gelukkig kunnen we er verderop toch nog net in voor het vertrek. Als compensatie wordt onze slaapstoel geüpgraded tot een echt bed, zodat we uitgerust in Milaan aankomen. Vandaar treinen we door naar onze startplaats, Chatillon/St.Vincent in de Aosta-vallei. We zouden daar overnachten, maar hebben zo'n zin om te gaan lopen, dat we meteen dezelfde dag op weg gaan, en nog 14 km gaan lopen.

Het is allemaal heel anders dan vorig jaar, nieuwe - nog erg onbekende - taal, heel ander land en landschappen, en niet meer slapen in ons tentje. En toch, nu na een paar weken lopen, voelt het toch weer helemaal als één doorgaande verbinding met vorig jaar. Toen en nu, elke dag: "we lopen weer, heerlijk!"

In deze eerste drie weken al een enorme afwisseling van heel verschillende landschappen. Eerst de Aosta-vallei, in het dal tussen de Alpenreuzen om ons heen bedekt met eeuwige sneeuw. De eerste avond slapen we in een hotelletje "Alpi". Als we in het dorpje bij iemand informeren waar "Alpi" is, wijst de man lachend met een wijds gebaar naar alle kanten om zich heen, en zo is het ook! Het is er mooi lopen, zelf klein en nietig tussen die reuzen, waarvan de hellingen bedekt zijn met bloeiende geurende acaciabossen, die de berghellingen kleuren met een soort cappuccinoschuimachtige kleur.

Na drie dagen wijken de Alpen naar het oosten en westen opzij, en komen we in de Povlakte, land zo plat als een dubbeltje. We zijn gewaarschuwd voor de grote klamme hitte zonder schaduw en met muggen in de Povlakte, en zijn gelukkig dat we er dit jaar niet in de zomer, maar in het voorjaar doorheen kunnen lopen.

Daar staat tegenover, dat er net in die dagen toevallig een hittegolf heerst, zoals we lezen in de plaatselijke kranten: een 'anticycloon' uit Afrika, met temperaturen van 35 a 38 graden, de Italianen op ons pad spreken van een '*caldo bestiale*', een beestachtige hitte; dus zelfs zij vinden het niet normaal meer. Desondanks: een ervaring, die Povlakte. Voor het eerst van ons leven zien we en lopen we alsmaar midden tussen de rijstvelden door. Velden met water tussen smalle dijkjes, sommige hoger andere weer lager gelegen, met plantjes die net boven het water aan het uitgroeien zijn. Veel watervogels scharrelen er in rond, bekende en onbekende steltlopers, ook veel zilverreigers. De Povlakte is de rijstschuur van Italië, en tussen de uitgestrekte velden staan verspreid de kolossale rijstboerderijen met hun enorme schuren.

Een aparte belevenis in de Povlakte is het oversteken van de Po. Er zijn natuurlijk hier en daar bruggen overheen, maar onze pelgrimsroute de Via Francigena loopt anders. Er is een afzonderlijke oversteekplaats voor de pelgrims gecreëerd door een boer, Danielo Parisi. Als je hem de dag van tevoren telefonisch waarschuwt, komt hij je bij de oversteekplaats ophalen met zijn pelgrimsspeedboot en zet je 13 km verderop aan de overkant bij zijn boerderij weer aan land, een overtocht op dezelfde plaats waar ook Bisschop Sigeric, de oorspronkelijke schepper van de Via Francigena, in het jaar 990 de Po is overgestoken. We treffen Sigeric op veel plaatsen aan op onze weg. In elk geval hebben we nu ook de Po eindelijk met eigen ogen gezien en bevaren; tot nu toe was dat voor ons altijd enkel maar een naam uit de aardrijkskundelessen op school.

En aan de andere kant van de Po wacht ons een paar dagen later weer een heel ander landschap, de bergketens van de Apennijnen die we moeten oversteken. Je ziet ze langzaam vanuit de verte steeds dichterbij komen, tot we er eindelijk indraaien en de hoogte ingaan, eerst over zacht glooiende uitlopers, en daarna omhoog de echte bergen in. Heel anders dan de Alpen, ook hoog maar ronder en lieflijker en groen bebost, valleien met in de dalen en op de hellingen oude slapende dorpjes. De overtocht loopt via de best passeerbare bergpas, de Passo della Cisa, op ruim 1000 m hoog. Terwijl we omhoog lopen slaat het weer om van zon en hitte naar koeler en regen- en onweersbuien. We lopen de top over in de stromende regen, en vandaar in een vallei weer naar omlaag de hoge bergen uit naar Pontremoli, waar we een rustdag houden.

De overnachtingen zijn een hoofdstuk apart. Zonder tent nu moeten we dat elke dag organiseren. Op veel plaatsen is er Ospitalita Religiosa voor ons pelgrims, in zaaltjes van parochiehuizen of van de gemeente, of ook wel in een klooster. Alles moet liefst van tevoren gereserveerd worden, dat is dus telefoneren geblazen in het Italiaans. Meestal lukt dat wel. Als ik van de antwoorden niets meer versta, blijf ik mijn vraag of we daar kunnen slapen herhalen, net zo lang tot ik een begrijpelijk *si* of *no* te horen krijg. De variëteit van de onderkomens is groot. In Borgofranco bijv. een lokaaltje

voor godsdienstlessen aan de kinderen met beneden toch nog een (vuile) wc en wasbakje. In Robbio in het gemeentehuis annex politiebureau slapen we onder de kerkklokken die elk half uur zo hard slaan, dat onze bedden staan te trillen op hun poten, en wij met hen. We hebben er vrijwel niet geslapen.

Eigenlijk is elke nacht weer een verhaal apart, daar kan ik in dit korte verslag niet mee doorgaan. Laat ik hier volstaan met ons voorlopige hoogtepunt in deze reeks: hier in Pontremoli slapen we in een heus middeleeuws kasteel helemaal voor onszelf alleen! Het is een burcht/museum/ostello met een paar slaapkamers met stapelbedden waar we voor 18 euro pp kunnen slapen. Behalve in de museumafdeling is het kasteel gesloten voor publiek, maar dus niet voor ons! We genieten er weer buitensporig van.

En hoe verloopt ons leven van dag tot dag? We lopen, en zijn elke dag weer blij dat we lopen, en elke dag is weer heel anders dan de vorige, met het landschap, het weer, de onderkomens, het eten, en de mensen die we telkens weer ontmoeten. En de honden niet te vergeten. *I cani d'Italia!* Elk huis heeft altijd één, maar meestal twee of drie, en soms vier of vijf honden achter de elektronische hekken. Het record wordt gevormd door 7 grote herdershonden bij één huis! Het geblaf is dus een constante onderweg. De afgelopen acht dagen hebben zoon David met zijn partner Anja meegelopen (erg gezellig!), en als zij vooruitlopen, kunnen we hen aan het geblaf voor ons uit altijd precies traceren.

We hadden eerder gelezen en nu zelf ontdekt, dat je het beste 's middags warm kunt eten in de restaurantjes voor de gewone Italiaan, die onder zijn werk in het plaatselijke eethuisje gaat eten. Kijk waar 's middags de vrachtwagens stoppen! Je eet daar een compleet menu met primo piatti, secundo piatti, contorno, water, wijn en koffie voor meestal een 8 a 12 euro. En lekker, en echt Italiaans zonder toeristenfratsen.

Bijzonder blijven telkens weer de contacten met de mensen die we ontmoeten. Ook dat we met ze kunnen praten. We oefenen met het Italiaans dat we op onze cursus deze winter hebben geleerd, en met een woordenboekje bij de hand, een stukje fantasie, durf en brabbelen, en het lukt toch, en langzaam ook telkens wat beter. En zo hebben we telkens gesprekje en ontmoetingen, en vaak van hart tot hart, de Italianen zijn van aard makkelijk contactueel, belangstellend en hartelijk. Men kent hier de Via Francigena, en talrijk zijn de mensen die even stoppen om ons de weg te wijzen, te prijzen of goede reis te wensen. In een klein dorpje zien we aan de straat een bakoven met brandend vuur er in. De dorpsbewoners bakken daarin zelf elke week hun eigen brood. Gerda raakt er met een paar vrouwen die aan het bakken zijn aan de praat, en krijgt zo een vers net gebakken brood mee, warm uit de oven.

En, wat we niet zo direct voelden vorig jaar, hier beginnen we ons - ons ondanks? - meer en meer pelgrim te voelen doordat we telkens zo worden tegemoet getreden. Naast een grote basiliek in een gehuchtje op het platteland, San Bozzola, ligt een bar, en moe en heet bestellen we er een maaltijd. De man wil eerst onze pelgrimspas zien en brengt ons dan alles wat we bestellen, en als we willen afrekenen zegt hij: jullie als pelgrims krijgen dit gratis van mij! Waarom? het overkomt ons zomaar. In een barretje krijgt Gerda een leuk en lief contact even met de eigenares, en als we weggaan, komt zij aanrennen met een medaille, die ze zelf meegekregen had op een pelgrimsreis naar Medzugorje in voormalig Joegoslavië, en die ze nu aan ons meegeeft.

Op een andere plaats waar we overnachten, in Orio Litta, is een tentoonstelling van iemand, die zelf de hele pelgrimsroute van Canterbury naar Rome heeft gelopen: herkenning, en uitwisseling van ervaringen. Een andere keer zomaar ergens in een eetbarretje: "Vorig jaar ben ik zelf naar Santiago gelopen, jullie bereken ik een aparte pelgrimsprijs". En zo gaat het eigenlijk telkens door.

Pontremoli – Siena

Onze tocht loopt voorspoedig en gaat sneller dan we dachten: we zitten nu in Siena, en verwachten over een dag of 14 al in Rome aan te komen. Met mijn achillespees valt gelukkig nog steeds goed te lopen.

We hebben hier onderdak in het huis van de Caritas van de Zusters van liefdadigheid, met dagelijks gratis maaltijden voor de armen. Ze hebben daar ook een kamer met stapelbedden voor de passerende pelgrims, en die mogen er ook mee-eten. Geleid door een schat van een zuster, zuster Ginetta, die voor alles zorgt met aandacht voor iedereen en een stralende glimlach.

De landschappen waar we doorheen lopen blijven wisselen. Vanaf Pontremoli lopen we eerst verder over de soms nog heftige uitlopers van de Apennijnen – een dag met honderden meters klimmen en dalen in de hitte over allemaal geitenpaadjes is niet niks - die langzamerhand steeds lager uitlopen naar de Middellandse Zee toe. Daar komen we langs Carrara, zoals ze het zelf noemen de marmerhoofdstad van de wereld. We zijn er niet de eigenlijke route door de bergen gelopen - van anderen hadden we gelezen en gehoord dat alles er met een dikke laag stof bedekt is t.g.v. de marmerwinning - maar over de boulevards langs de zee (in heftige hoosbuien!). En het marmer is daar inderdaad alomtegenwoordig, de gemeentelijke bloembakken zijn er van marmer, de stoepranden, standbeelden, zelfs het grind bestaat er uit kleine marmersteentjes, het plaveisel van hele stoepen en pleinen is er soms van marmer, onderdoorgangen van stations zijn met marmer bekleed, en de havens liggen vol met enorme blokken marmer die er wachten op verscheping.

De marmerbergen zie je al vanaf heel ver: waar al de bergen rond en groen bebost zijn, verschijnen er opeens daartussen scherpe kale puntige hoge pieken. Daar is het dus. Je snapt niet, dat er daar na duizenden jaren marmerwinning nog één brokje gevonden wordt, maar dat blijkt dus nog steeds van wel.

Een paar dagen later bereiken we Lucca, en dat is het begin van Toscane, waar we nu middenin zitten, en dat de feitelijke aanleiding was voor onze tocht. In 2008 wilden we een keer op vakantie naar Toscane; met trein en tent leek niet haalbaar, en ik wilde dan maar met de auto gaan, waarop Gerda zei: dan ga ik nog liever lopen! En zo begon dat toen, en nu zijn we er dan, lopend en wel. Voor ons is het een nieuw hoogtepunt van onze tocht. Alle goeds wat je er misschien al over gehoord hebt is waar, en er is volgens mij geen manier om dat mooier en intensiever te beleven dan lopend. De golvende heuvels met weilanden en graanakkers, cipressen en pijnbomen, klapprozen en heftig geurende jasmijn, daartussendoor oude dorpjes en stadjes op de toppen van de heuvels met de huizen van oude lichtgeelrode baksteen en dito dakpannen. Ook prachtig ondanks, of misschien juist ook wel door de hitte waarin we er doorheen lopen, want het is nu weer constant zo'n 28 à 32 graden; dat maakt ook deel uit van de beleving van het landschap. We zweten ons elke dag een ongeluk, het loopt onder het lopen tappelings langs alle kanten van ons lijf naar omlaag. Eén van de grootste verrukkingen hier is dan telkens zo'n grote fles ijskoud water bij een barretje kopen.

Je verspreidt met al dat zweet best wel een geur om je heen, om van onze schoenen - die we op elk terrasje waar we zitten heerlijk weer kunnen uittrekken - maar niet te spreken. Na aankomst bij onze volgende slaapplek is altijd het eerste wat Gerda doet, even de kleren uitwassen. Eén keer slapen we in een parochiezaaltje zonder bedden en zonder douche, en kunnen we geen kleren en lichamen wassen: de volgende dag zijn we werkelijk stinkende pelgrims geworden!

En we komen telkens door prachtige middeleeuwse steden en dorpen. De namen van al die mooie dorpjes noemen heeft geen zin voor wie ze niet kent, maar je ziet en voelt aan al die smalle straatjes en oude huizen, dat het er allemaal zo al honderden

jaren staat. Dat er in die huizen al honderden jaren geleefd, geboren, geliefd en gestorven is, en nog steeds, je voelt je er kortom verbonden met oude geschiedenis. Een paar meer bekende namen van steden.

Lucca: misschien wel de mooiste stad op ons pad. Ook omdat het zo'n groot oud centrum heeft binnen de oude stadsmuren. Ook de mooiste modernste winkels zitten uitsluitend in de oude, niet door moderne gevels aangetaste panden. Echt mooie kerken, naast onze jeugdherberg een met een wondermooi gevelmozaïek. Telkens met bewerkte marmeren of oude bakstenen voorgevels, en fresco's binnenin. Een stad naar ons hart.

San Gimignano: een kleine ommuurde oude stad, beroemd om zijn vele torens en even vele toeristen. Van veraf zie je de skyline met al die torens al dichterbij komen. De rijke kooplieden in de kleine stad hadden voor der bouw van hun vorstelijke huizen alleen een beperking in het grondoppervlak gekregen, dus geen beperking in de hoogte. Dus kon je je rijkdom niet etaleren met de grootte van je huis, maar wel met de hoogte van de toren op je huis. Waarlijk een fallische exhibitie van je potentie in de maatschappij!

Monteriggione: een pareltje van een vestingstadje bovenop een heuvel. Het bestaat uitsluitend uit een ronde vestingmuur in een cirkel van ca. 100 meter doorsnee, met daar binnenin niet meer dan één pleintje omzoomd door oude huisjes met horeca en anderhalve straat met idem. Plus één vakantiehuis met ook pelgrimsonderkomen, waarin wij mogen slapen in dit unieke ministadje (overigens niet geslapen door de herrie van het restaurant recht onder ons raam tot diep in de nacht). Ook erg bekend en toeristisch. Als wij er rondlopen wordt er net een bus Nederlanders uitgeladen. Ik zeg voor de grap: even kijken of er nog bekenden tussen zitten. Gerda kijkt rond, en roept opeens keihard: Paulien! Dat was dus een goede bekende van haar uit Zoetermeer, vriendin van haar ouders, en moeder van een van haar vriendinnen, op een busreis door Toscane.

Het elke dag weer verder lopen door het land blijft voor ons toch het meest bijzondere van deze tocht. Gerda wordt steeds weer geroerd door het zingen van de nachtegalen, elke dag om ons heen. Er zijn altijd weer de kleuren en de geuren, de kamperfoelie, de liguster die niet zoals bij ons in heggetjes wordt gesnoeid, maar hier in het wild uitgroeit en dan rijk bloeit en heerlijk geurt, de overvloed aan jasmijn overall, de acacia's, de nog steeds bloeiende lindes, de vijgenbomen die zo'n sterke

lekkere geur om zich heen spreiden, bloeiende tamme kastanjes, wilde lathyrus in de wegbermen, waar ook veel venkel in het wild groeit: wrijf je de blaadjes tussen je vingers dan ruik je de sterke lekkere venkelgeur. De zonnebloemen en de artisjokken zullen binnenkort gaan bloeien. En het elke dag weer doorgaan door het land heen, het telkens dichterbij zien komen, bereiken, je telkens verbinden met wat er op dat ogenblik om je heen is, en weer loslaten en verder gaan, tekens opnieuw, alsmaar door.

Is dat ook kenmerkend voor wat pelgrimeren is? Ik zie in Italië geregeld, dat Pellegrini hier een doodnormale achternaam is. Mooi, denk ik dan, dat je er als mens door je eigen naam aan herinnerd wordt, dat je hier op aarde een pelgrim bent. Het Italiaans heeft die achternaam afgeleid van het oude Latijnse woord peregrinus, zwerver, reiziger, vreemdeling. Ik moet daarbij denken aan een tekst uit het Thomas-evangelie. Dat is een van de gnostische evangeliën, in de vorige eeuw herontdekt bij Nag Hammadi. Dat Thomas-evangelie bestaat uit een groot aantal losse uitspraken van Jezus. De aller-kortste uitspraak daaruit, die mij ook het meeste aanspreekt, luidt: "En Jezus zei: Wordt voorbijgangers." Voor mij is dat misschien wel de meest kernachtige samenvatting van wat pelgrimeren is: voorbijgangers worden, gaan beseffen dat je voorbijgangers bent hier op aarde, op je weg door het leven heen. En dan niet in de zin van dat je niet zou mogen genieten van wat er op je weg komt of mogen streven om doelen te bereiken in je leven. Maar wel in de zin van: daar je geluk niet van afhankelijk te stellen, van wat je hebt of houden wilt, bezit, familie, aanzien, etc., want dat maakt niet werkelijk gelukkig: ontevreden als je het niet hebt, of angstig om het te verliezen als je het wel hebt. En om te beseffen waar een werkelijke vrede en geluk, die niet kunnen worden aangetast of verloren kunnen gaan, wel te vinden zijn. Overpeinzingen van een simpele pelgrim.

Nu zitten we dus nog in Siena, om er nog wat rond te kunnen kijken. Gisteren waren we al in de Dom, en zoiets moois aan kerken hebben we eigenlijk nog niet eerder gezien in ons leven. In de vloer waren talloze - ik kan het niet anders noemen - schilderijen met voorstellingen bestaande uit ingelegd marmer aangebracht. En dan verder de eindeloze rijkdom van de prachtige wit-zwart marmeren pilaren en gave heldere fresco's met middeleeuwse voorstellingen, we kwamen er helemaal overdonderd uit, en op die manier overkomt ons dat niet zo vaak. Kijken dus nu vandaag wat de stad verder nog te bieden heeft. Ook hier probeer ik weer te vergeefs, al het mooie op foto's vast te leggen, maar ik blijf mijn best doen, heb nu al zo'n 15 rolletjes van 36 foto's volgeschoten! Gerda zegt: de fotowinkel in Zoetermeer hangt altijd de vlag uit als jij weer eens van een wandeltocht terugkomt! En daarna weer verder, de laatste onbekende niet meer zo heel verre verten tegemoet.

Siena - Rome

Om met Julius Caesar te spreken: veni, vidi, vici! Ook wij zijn gekomen (vanuit Zoetermeer), hebben gezien (half Europa met al zijn landschappen onder onze voeten door zien glijden), en hebben overwonnen (Rome bereikt). Een triomf? Net als Julius Caesar dat zo'n 2000 jaar geleden deed, met zijn legioenen weer triomferend naar Rome terugkerend over de Via Trionfale, een 14 km lange weg vanaf de buitenkant van Rome tot in het hartje van de stad. Zo zijn ook wij op 29 juni - de feestdag van Petrus en Paulus, een apart toeval - de stad binnengekomen, over dezelfde Via Trionfale tot in het centrum van Rome, nu eindigend vlak bij de St.Pieter!

Het is vlugger gegaan dan we hadden verwacht, dit laatste stuk hebben we in 11 dagen afgelegd. Toch maak je zelfs in maar 11 dagen weer veel mee op zo'n tocht.

Elke dag is er weer de verrassing van waar en hoe je nu weer zult slapen. Zo verschillend! De ene keer bij een pastoor in San Quirico d'Orcia die het allemaal niets kan schelen, alleen maar een gewichtige boekhouding bijhoudt van de giften die hij van pelgrims ontvangt, een andere keer in een zusterklooster in Bolsena met nog 4 allerliefste nonnetjes, die ons met de grootste zorg en liefde ontvangen.

Of bij pastoor Don Luigi in Vetralla, die al 23 jaar lang elke dag tientallen kinderen eten en speelgelegenheid verschaft. Wij moeten 's middags bij aankomst direct mee-eten. Hij vertelt de kinderen dat wij pelgrims zijn uit Holland, en dat pelgrims altijd ontvangen moeten worden als Jezus; alle kinderen applaudisseren voor ons (dat doe je dus kennelijk ook bij Jezus), en komen ons kussen. Echt ontroerend.

Of in een klooster bij zusters in Sutri die leven in strenge afzondering. De sleutel van onze kamer krijgen we naast een traliehekje door een draailuik, zodat we geen direct contact hoeven te hebben. 's Morgens ontbijten we in de bezoekkamer, voor een ijzeren tralievenster, van waarachter de zusters dus ook met hun bezoek kunnen praten. Het bestaat nog allemaal in deze tijd. Hun kapel ligt direct om de hoek van onze ontbijtkamer, en onder ons ontbijt kunnen wij hun ochtenddienst horen, gezongen psalmen. Het is hemelse muziek! Na ons ontbijt hebben we er nog een poosje stil naar zitten luisteren.

In Viterbo is ons telefonisch afgesproken onderkomen misgelopen door een foute vermelding in de gids; het bestaat helemaal niet. Een hotelletje biedt ons een eenvoudige kamer aan voor 45 euro, of een geweldige kamer met alles er op en er aan, "tutti e tutti", wc en douche op de kamer etc., voor 55 euro. Dat doen we dus. Tutti en tutti klopt, alleen zit de kop van de douche vrijwel recht boven de toiletpot: wel efficiënt, je kunt alles tegelijk in 1 keer doen. En als we op die hete avond willen gaan slapen, blijkt de verwarming te branden, en er zit geen knop aan om hem uit te zetten. Uiteindelijk komt alles toch weer goed.

Eerder in Radicofani, en ook hier weer in Rome, zitten we in een pelgrimsopvang van de Santiago-organisatie. Die kent het ritueel, dat de gastheer de pelgrims na hun aankomst de voeten wast en kust, net als Jezus deed bij zijn apostelen op Witte Donderdag. Ook een bijzondere ervaring!

Het land waar je doorheen loopt is elke dag verschillend en biedt telkens weer nieuwe verrassingen. Een paar keer lopen we over een stuk Via Cassia Antica, de echte oude weg uit de Romeinse tijd, waar de legioenen over heen trokken om Europa te veroveren. De oude sporen die de strijdswagens in de grote stenen hebben uitgesleten zijn nog steeds zichtbaar.

Lazio is een oude vulkanische streek, met ook veel thermaalbronnen en -badplaatsen. Een van die bronnen ligt direct langs onze pelgrimsweg, en is vrij toegankelijk voor iedereen: 5 in elkaar overlopende bassins van kalksteen, waar ook Italianen in hun vrije tijd heengaan om te baden en genoeglijk te keuvelen. Wij gaan uiteraard daar ook direct uit de kleren om mee te gaan baden en geneeskrachtige uitwerkingen te ondergaan. Het water is gloeiend door de hete zon, en een

bijzondere ervaring. Opeens zien we onafzienbare boomgaarden verschijnen die we nog niet kennen. Bij nadere beschouwing blijken het Nutella-boomgaarden te zijn! De Italianen zijn gek op Nutella. het puilt de winkels uit, ze eten het bij elk ontbijt, het zit in de croissants, je kunt het nergens ontlopen. De boomgaarden bestaan uit hazelnoot-struik/bomen. We hebben er een paar dagen tussen door gelopen, en de Nutellafabriek ligt ook midden in het gebied. Er staat bij elke boomgaard wel een waarschuwingsbord: Pericoloso! Gevaarlijk, omdat alles met bestrijdingsmiddelen bespoten is! Toch maar geen Nutella meer eten dan?

Water is iets wat je op een tocht als deze alsmaar meer gaat waarderen! Naast regen en onweer hebben we ook veel hitte gehad, ik schreef al eerder over al het zweten dat we deden. En dan is er niets verrukkelijker dan een grote fles ijskoud mineraalwater in een barretje kopen. En overal in Italië staan er langs onze weg fonteintjes, die de hele dag stromen en heerlijk koud water verschaffen, vaak bronwater, we zijn langs heel wat bronnen gekomen, en wat smaakt dat toch zuiver, zacht en lekker.

En de zonnebloemen zijn in de laatste week inderdaad gaan bloeien, de vijgen zijn rijp geworden en we hebben heerlijke zondoorstoofde sappige vijgen zo van de vijgenbomen langs de weg kunnen plukken. En nog nooit hebben we zoveel kersen kunnen eten als dit jaar. Italië is een echt kersenland. Je kunt ze zo langs de weg plukken, en in de winkels zijn ze goedkoop, 3 tot 5 euro de kilo. Wat wil een mens, als je tenminste van kersen houdt, nog meer?

Bij alle tegenstellingen tussen het orthodoxe christendom en de orthodoxe islam komen we onderweg ook een opmerkelijke overeenkomst tegen. Toen ik vroeger eens een keer in Jeruzalem met Gerda, Olga en Annika op de Tempelberg was om de grote moskee te bezoeken, mochten we daar in onze toeristenkleding pas in na het omdoen van rokjes van blauwe lappen. Voor de dames zag dat er nog wel redelijk uit, maar op de foto die ze daar van mij maakten zie ik er daarmee nogal bespottelijk uit. En laten we bij de Domkerk in San Gimignano nu precies dezelfde blauwe lappen uitgereikt krijgen om als een rokje over onze blote benen heen aan te doen!

Onze pelgrimstocht is dus nu tot zijn eind gekomen na ca 2300 km gelopen te hebben, vorig jaar een 1450 en nu een 850 km. Waren we pelgrims? Zijn we pelgrims geworden? Wat is eigenlijk een pelgrim?

Met name op dit laatste stuk, in Italië, dragen de omstandigheden er toe bij om je pelgrim te gaan voelen op een manier zoals de katholieke kerk dat ziet. Door het slapen bij parochies en kloosters, het ervaren van de bijzondere goedheid van sommige priesters en zusters, de keren dat je als pelgrim gezegend wordt. Het was en is niet precies onze wereld, maar het raakt je wel. Tijdens mijn vorige tocht, naar Santiago, praatte ik eens met een hospitalero (iemand die in de pelgrimsopvang zorgt voor de pelgrims) over de vele aardige en vriendelijke mensen waar je op zo'n tocht mee in aanraking komt. Hij zei toen tegen mij: zo'n pelgrimstocht is voor iedereen die hem maakt ook een herontdekking van de goedheid van de mensen. En dat klopte voor mij toen, en dat is ook nu onze ervaring. Een goedheid die je raakt, en die je herkent als: zo zijn we als mensen eigenlijk echt bedoeld. Het is mooi, om dat op deze tocht opnieuw zo duidelijk te hebben mogen ervaren.

De terugreis gaat sneller dan de heenreis: in twee uur vliegen we van Rome naar Rotterdam. We besluiten, de 17 km van Zestienhoven naar ons huis in Zoetermeer te gaan lopen. Op die manier komen we daar dan aan, zoals we er vorig jaar met het dichttrekken van onze huisdeur achter ons vertrokken voor het lopen van onze eerste etappe: met het lopen van onze laatste etappe.

Ruud Bruggeman